

پدافند غیر عامل فطری ترین عنصر دفاعی بشر در برابر حوادث است

پدافند غیر عامل راهی به سوی ارتقاء پایداری ملی
ص ۲

اصول پدافند غیر عامل
ص ۴

تشریح اصطلاحات مرتبط با پدافند غیر عامل
ص ۴

رئیس دانشگاه علوم پزشکی گلستان:

برنامه های پدافند غیر عامل مجاهدت خاموش است

رئیس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی گلستان از تدوین برنامه های استان در حوزه پدافند غیر عامل خبر داد.

دکتر شهریار سمغانی با اشاره به اینکه هدف از تدوین این برنامه ها تبیین اصول، مراحل و فرآیندهای ضروری جهت ایجاد آمادگی برای مقابله و پاسخ مناسب به بحران ها در مراکز بهداشتی و درمانی تابعه دانشگاه علوم پزشکی می باشد، گفت: این برنامه ها در سه حوزه آموزش، پژوهش، و فناوری اطلاعات، حوزه فنی و اجرایی و حوادث هسته ای، شیمیایی و بیوتروریسم پیش بینی شده است. وی تشکیل تیم تخصصی متشکل از اعضای هیئت علمی و پزشکان و کارشناسان مطلع در امر آموزش و پژوهش، حمایت از طرح های تحقیقاتی و تقویت فعالیت های اطلاع رسانی در زمینه فرهنگ سازی پدافند غیر عامل را از جمله اهداف حوزه آموزش، پژوهش و فناوری اطلاعات عنوان و خاطر نشان کرد: تقویت بخشی از وب سایت دانشگاه علوم پزشکی گلستان به پدافند غیر عامل، تهیه بولتن آموزشی پدافند غیر عامل و ایجاد مراکز جایگزین در حوزه فناوری اطلاعات و اتوماسیون اداری جهت افزایش داده ها و اطلاعات اداری سیستم در بخشی از این اقدامات می باشد.

رئیس کمیته پدافند دانشگاه علوم پزشکی همچنین با تأکید بر اهداف حوزه فنی و اجرایی اظهار داشت: بررسی وضعیت موجود دانشگاه از نظر میزان رعایت اصول پدافند غیر عامل، تهیه استانداردها و الزامات اساسی مربوط به پدافند غیر عامل در سطح مراکز بهداشتی و درمانی یا تعیین و اولویت بندی مراکز حیاتی، مهم و حساس و تعیین ساختار پدافند غیر عامل در دانشگاه جهت مقابله صحیح و اصولی و ساختارمند با حوادث مترقیه و غیرمترقیه از اهداف تعیین شده در این سطح می باشد.

دکتر سمغانی همچنین اختصاص مناطق بهداشتی و درمانی جایگزین مرتبط با حوزه های مختلف عملکرد دانشگاه و اختصاص کانتینرهای ویژه جهت تأمین و نگهداری و توزیع فرآورده های خوش، مطالعه اولیه و برخورداری از ابزارهای استراتژیک دارویی جهت استفاده در زمان بروز تهدیدات طبیعی و غیر طبیعی از جمله داروهای خاص و لوازم دیالیز را از اهداف حوزه فنی و اجرایی معرفی کرد.

فناوری اطلاعات به منظور مطالعه علمی و تهیه الزامات اساسی، تهیه وضعیت موجود و نقشه راه، تهیه بسته خدمتی و برنامه عملیاتی پدافند غیر عامل بخشی از فعالیت های انجام شده بود. دکتر سمغانی همچنین از انتشار ویژه نامه آموزشی با هدف آموزش کارکنان، ارتقاء سطح آگاهی و فرهنگ سازی پدافند غیر عامل در سطح کارکنان خبر داد و خاطر نشان کرد: اعزام گروهی از مدیران جهت بازدید و شرکت در سمینارهای آموزشی با هدف تربیت نیروهای کارشناس در این حوزه، تهیه برنامه های عملیاتی پدافند غیر عامل دانشگاه و تهیه بسته خدمتی نیز از اقدامات انجام شده در این خصوص می باشد.

بر حفظ آمادگی و پیش بینی آسیب های احتمالی در حوادث طبیعی و غیر طبیعی در دستور کار قرار می گیرد، افزود: در حال حاضر نیز دبیرخانه پدافند غیر عامل دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی گلستان در حال مطالعه و بررسی الزامات اساسی پدافند غیر عامل می باشد که امیدواریم بتوانیم اقدامات ارزنده ای در خصوص برنامه های سخت افزاری انجام دهیم. وی در ادامه به تشریح فعالیت های انجام شده در حوزه پدافند غیر عامل پرداخت و تصریح کرد: برگزاری سمینار آموزشی با هدف فرهنگ سازی پدافند غیر عامل در سال ۱۳۸۷ و تشکیل گروه های تخصصی پدافند در سه بخش فنی و اجرایی، حوادث هسته ای و شیمیایی و آموزش و پژوهش و

پس از گذراندن فاز اول عملیات پدافند غیر عامل مبنی بر فرهنگ سازی و توجیه کارکنان در فاز سخت افزاری مقاوم سازی بناهای بهداشتی و درمانی گلستان در دستور کار قرار می گیرد. دبیر پدافند غیر عامل دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی گلستان با اعلام این خبر گفت: بنا به بند ۱۱ ماده ۱۲۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برنامه پنجم توسعه کشور و تأکید مقام معظم رهبری بر کاهش آسیب پذیری و پایدار سازی ملی از سال ۱۳۸۶ کمیته پدافند غیر عامل در دانشگاه علوم پزشکی تشکیل شد. دکتر حمیدرضا رستمائی با اشاره به اینکه مقوله پدافند غیر عامل عمدتاً با تأکید

نمونه هایی از پدافند غیر عامل در تاریخ اسلام

نهج البلاغه مبنی بر احداث قرارگاه درمانه کوه ها و یا کنار رودها جهت حفاظت بهتر در برابر تهاجم دشمن

- استفاده از صخره های ارتفاعات و مراقبت از نقاط نفوذ دشمن در جنگ ها از جمله جنگ احد و کتدنگ گودال پیرامون شهر مدینه در جنگ خندق

- یادآوری قرآن کریم بر موضوع تعلیم ساخت زره به حضرت داود (ع) جهت امان ماندن از آسیب جنگ
- استفاده از شکردهای اختفاء و قریب که از اصول پدافند غیر عامل است در جریان هجرت پیامبر (ص)
- تأکید حضرت علی (ع) در نامه ۱۲

پدافند مجموعه اقداماتی است که مستلزم به کار گیری کلیه وسایل و امکانات و روش های تاکتیکی به منظور جلوگیری از ورود دشمن به حریم جغرافیایی و انهدام او می باشد که در دین مبین اسلام نیز می توان نمونه هایی از آن را مشاهده کرد.

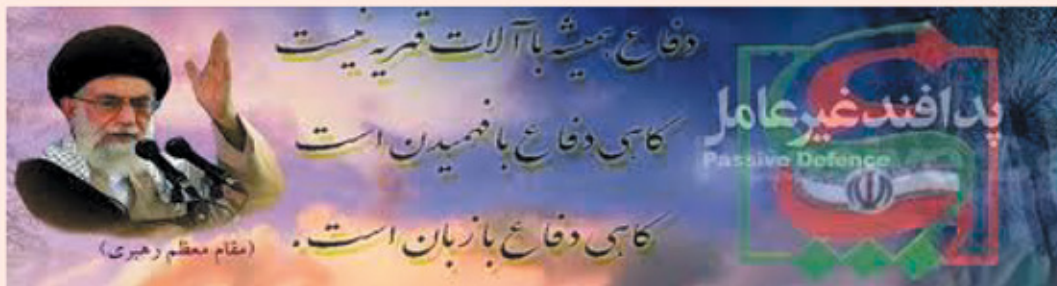
دکتر رستماني، مشاور رئيس و دبیر پدافند غیرعامل دانشگاه علوم پزشکی گلستان؛

پدافند غیر عامل راهی به سوی ارتقاء پایداری ملی

گرفت. به طوری که امروز به یک استراتژیک مهم در بسیاری از کشورها تبدیل شده است. به همین منظور بر آن شدیم تا طی گفتگویی با دکتر حمیدرضا رستماني، مشاور رئيس و دبیر پدافند غیرعامل دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی گلستان با فعالیت ها و عملکرد این واحد در دانشگاه علوم پزشکی بیشتر آشنا شویم.

متداول شد. جنگ ها نیز یکی از عناصر پایدار تاریخ بشری است که در طول پنج هزار سال تاریخ تمدن بشریت ۴۱ هزار بار رخ نموده است. در این جنگ ها بیش از چهار میلیارد انسان جان باخته اند. در خلال جنگ های ناحیه ای و بعدازجنگ جهانی اول و دوم، با پیشرفت سلاح ها و تهدیدات، پدافند غیرعامل نیز شکل تازه ای به خود

پدافند غیر عامل در جهان از قدمتی به اندازه تاریخ زندگی انسان برخوردار است. گواهی تاریخ بر آن است که انسان های اولیه از مامن های طبیعی مثل غارها و پوشش درختان برای حفظ امنیت خود استفاده می کردند و با شکل گیری تمدن های اولیه استفاده از برج و بارو و خندق و دروازه های محکم برای فراهم شدن امنیت و آرامش

مساله نیست، بلکه راهکار است. ما می خواهیم در کنار تهدیدات دشمنان به فعالیت های علمی و فرهنگی خود ادامه دهیم و فرصت ایجاد نماییم و از آن استفاده کنیم. بنابراین هدف از طراحی و اجرای برنامه های پدافند غیرعامل در کشور افزایش بازدارندگی دشمن، کاهش آسیب پذیری، تسهیل مدیریت در زمان بحران، تداوم چرخه خدمات دستگاه ها و ارتقاء پایداری ملی می باشد.

• در پایان بفرمائید استراتژی پدافند غیر عامل در نظام سلامت کشور و دانشگاه علوم پزشکی چگونه تعریف شده است؟

با توجه به بند ۱۱ ماده ۱۲۱ قانون پنج ساله چهارم توسعه کشور رعایت اصول پدافند غیرعامل در طراحی و اجرای طرح های مهم و حساس و شریان های اصلی و حیاتی کشور و آموزش عمومی مردم توسط دستگاه های اجرایی ضروری است. به طور کلی می توان گفت کاهش آسیب پذیری بخش بهداشت و سلامت در هنگام جنگ و اقدامات خصمانه، پایدار سازی سیستم های سلامت ملی و تداوم مأموریت، آمادگی برای مقابله با بحران در زمان جنگ از طریق نجات مصدومین و حفظ سلامت بازماندگان، آموزش و فرهنگ سازی عمومی و تخصصی و مدیریت بحران در عرصه سلامت در حوادث و بحران های خصمانه مهمترین استراتژی پدافند غیرعامل در نظام بهداشتی و درمانی کشور است.

طی دهه های اخیر در زمینه های گوناگون و تغییر در ماهیت تهدیدات موجب تغییر در روش های تدافعی کشورها نیز شده است.

• با توجه به این شرایط ضرورت استفاده از پدافند غیر عامل را در دانشگاه علوم پزشکی چگونه ارزیابی می کنید؟

بنا به فرمایش مقام معظم رهبری که فرمودند: «امروز پدافند غیرعامل برای ما مهم است. بخش هایی دارند انجام می دهند، سپاه هم کارهای خوبی کرده، مطلع هستم. اما در عین حال باز بایستی کار کرد، تلاش کرد و امکانات را در اختیار پدافند غیرعامل قرار داد.» وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز به دلیل ماهیت کاری اش که ارتباط روزمره با مردم دارد، برنامه های خاصی را در حوزه پدافند غیرعامل اتخاذ کرده است. پدافند غیرعامل یعنی اندیشیدن تمهیداتی برای کاهش تهدیدهای دشمن و کاهش خطرات و خسارتها در صورت عملی شدن تهدیدها. بنابراین پدافند غیرعامل، چند سالی است که در کشور مورد توجه نهادها و سازمان های مختلف از جمله وزارت بهداشت در حوزه نظام سلامت قرار دارد.

• ضرورت و هدف از اجرای این برنامه ها را چگونه تشریح می نمایید؟
هدف در پدافند غیرعامل این است که حوادث غیر مترقبه را به مترقبه تبدیل نماید. بنابراین دفاع غیرعامل

• لطفاً بفرمائید پدافند غیر عامل چیست و چه تفاوتی با پدافند دارد؟

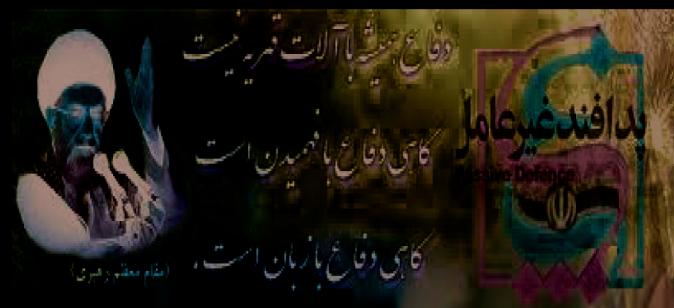
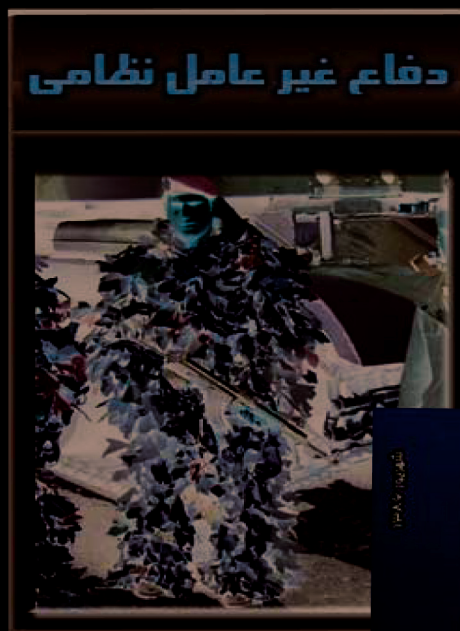
پدافند غیرعامل رویارویی و مقابله مستقیم با دشمن است که با به کار گیری کلیه جنگ افزارها و به منظور دفع حمله و خنثی کردن اقدامات دشمن انجام می شود در حالی که پدافند غیر عامل در یک مفهوم کلی عبارت است از دفاع در مقابل تهاجم خارجی بدون سلاح و درگیری و مجموعه اقداماتی که مستلزم به کار گیری جنگ افزار نبوده و با اجرای آن می توان از وارد شدن خسارات مالی و تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیر نظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و با میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد. به عبارت دیگر مجموعه اقدامات غیر مسلحانه ای که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت های ضروری، ارتقاء پایداری ملی، تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد.

• چرا به پدافند غیر عامل می پردازیم؟

هر دفاعی برای مقابله و دفع تهدیدی صورت می گیرد. تجربه کشورهایی که درگیر جنگ بوده اند نشان می دهد که توانایی نیرو های مسلح و جوامع غیر نظامی یک کشور به نحوی که در مقابل حمله استقامت کنند و ضمن تحمل آن قادر باشند به نحوه موثر و ظایف خود را عمل نمایند عمدتاً در نتیجه پدافند غیر عامل بدست می آید. ضمن اینکه با توجه به رشد و توسعه کشورها

پدافند غیر عامل دانشگاه از نگاه تصویر

اصول پدافند غیر عامل

مجموعه اقدامات بنیادی و زیربنایی است که در صورت به کارگیری می‌تواند به اهداف پدافند غیرعامل از قبیل تقلیل خسارات و صدمات، کاهش قابلیت و توانایی سامانه شناسایی، هدف‌یابی و دقت‌گیری تسلیحات آفندی دشمن و تحمیل هزینه بیشتر به وی نائل می‌گردد.

در اکثر منابع علمی و نظامی دنیا اصول پدافند غیرعامل شامل ۶ الی ۷ اقدام مشروحه استوار، اختفاء، پوشش، فریب، تفرقه و پراکنندگی، مقاوم‌سازی و استحکامات و اعلام خیر می‌باشد که در طراحی و برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات اجرایی دقیقاً می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

تعاریف و اصطلاحات:

• پدافند عامل

به کارگیری مستقیم جنگ‌افزار به منظور خنثی نمودن و یا کاهش اثرات عملیات خصمانه هوایی، زمینی، دریایی، نفوذی و خرابکارانه بر روی اهداف مورد نظر.

• پدافند غیر عامل

اقداماتی که مستلزم به کارگیری جنگ‌افزار نبوده و با اجرای آن می‌تواند از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد.

• دفاع غیر نظامی

تقلیل خسارات مالی و صدمات

جانی وارده بر غیرنظامیان در جنگ یا در اثر حوادث طبیعی نظیر سیل، زلزله، طوفان، آتشفشان، آتش‌سوزی و خشکسالی است و در منابع خارجی وظایف دفاع غیرنظامی شامل ۴ عنوان اقدامات پیشگیرانه و کاهش دهنده، آماده‌سازی و امدادسانی، هشدار و اختطار و بازسازی مجدد می‌باشد.

• استتار و اختفاء

فن و هنری است که با استفاده از وسائل طبیعی یا مصنوعی، امکان کشف و شناسایی نیروها، تجهیزات و تاسیسات را از دیده بانی، تجسس و عکسبرداری دشمن تقلیل داده و یا مخفی داشته و حفاظت نماید.

مفهوم کلی استتار، هم‌رنگ و هم‌شکل کردن تاسیسات، تجهیزات و نیروها با محیط اطراف است. اختفاء، حفاظت در برابر دید دشمن را تأمین می‌کند و استتار امکان کشف یا شناسایی نیروها، تجهیزات و تاسیسات و فعالیتها را تقلیل می‌دهد.

• پوشش

پنهان‌سازی و حفاظت تاسیسات، تجهیزات، تسلیحات و نیروی انسانی در برابر دید و تیر دشمن می‌باشد.

• استتار، اختفاء و ماکت

فریبنده

استفاده و بهره‌برداری از اقلام، تجهیزات و روشهایی برای پنهان کردن، همگون‌سازی، تغییر شکل، شبیه سازی، ایجاد طعمه فریبنده و حذف

شکل منظم هندسی اهداف در جهت ممانعت از کشف و شناسایی نیروها، تجهیزات، تاسیسات و فعالیتهای خودی توسط سامانه‌های آشکارساز و حساس دشمن.

• قابلیت بقاء

توانایی نیروهای مسلح و جوامع غیر نظامی یک کشور به نحوی که در مقابله حمله استقامت کنند و ضمن تحمل آن قادر باشند به نحوه موثر به وظایف خود عمل نمایند این توانایی عمدتاً در نتیجه پدافند غیر عامل بدست می‌آید.

• پراکندگی

گسترش، باز پخش نمودن و تمرکززدایی نیروها، تجهیزات، تاسیسات یا فعالیت‌های خودی به منظور تقلیل آسیب‌پذیری آنها در مقابل عملیات دشمن به طوری که مجموعه‌ای از آنها هدف واحدی را تشکیل ندهند.

• تفرقه و جابه جایی

جداسازی، گسترش افراد، تجهیزات و فعالیت‌های خودی به منظور تقلیل آسیب‌پذیری، کاهش خسارات و تلفات می‌باشد.

• فریب

کلیه اقدامات طراحی شده حمله گرانه است که موجب گمراهی و غفلت دشمن در نيل به اطلاعات و محاسبه و بر آورد صحیح از توان کمی و کیفی طرف مقابل گردیده و او را در تشخیص هدف و هدفگیری با شک و

تردید مواجه نماید.

• آسیب

میزان خسارات و صدمات ناشی از عوامل و پدیده های بالقوه و بالفعل خسارت زا نسبت به نیرو های انسانی، تجهیزات، تاسیسات یا شدت ۰ تا ۱۰۰

• مراکز حیاتی

مراکزی هستند که در صورت انهدام کل یا قسمتی از آنها موجب بروز بحران آسیب و صدمات جدی و مخاطره آمیز در نظام سیاسی هدایت و فرماندهی و ... با سطح تاثیر گذاری در کشور گردد.

• اقدامات اساسی دفاع

غیر عامل

اقدامات اساسی در تأمین دفاع غیرعامل شامل موارد ذیل است که در تهیه طرح‌ها متناسب با مأموریت، وضعیت، موقعیت و شرایط زمانی و مکانی و رده سازمانی باید مورد استفاده و بهره‌برداری لازم قرار گیرند.

استتار، اختفاء، پوشش، تفرقه و پراکندگی، مقاوم‌سازی و استحکامات، اعلام خیر، مکان‌یابی، تحرک، پناهگاه، جان‌پناه، انضباط استتار، حفاظت، سیستم اطفاء حریق، اقدامات درون سیستمی، آموزش و ایجاد فرهنگ دفاع، ایجاد موانع، عملیات دود، اقدامات بعد از بمباران، ایمنی، مقابله با بمب‌های گرافیتی، ایجاد استحکامات صحرایی و سازه های موقتی، ایجاد سازه‌های امن و مقاوم‌سازی تاسیسات و دفاع غیرعامل در مقابل حملات ویژه (ش-م-ه)

رهبر معظم انقلاب اسلامی:

خط انقلاب، خط عظمت اسلام و مسلمین و دفاع از مظلومین و مستضعفین است